

Program nauczania etyki w klasach IV – VIII wzorowany jest na następujących pozycjach:

- Ludzkie ścieżki. Kompleksowy program nauczania etyki na II, III i IV poziomie edukacyjnym autorstwa Anny Ziemskiej, Łukasza Malinowskiego – program nagrodzony w konkursie na opracowanie programów nauczania do nowej podstawy programowej, organizowanym przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie w ramach projektu „Wdrażanie podstawy programowej kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół ze szczególnym uwzględnieniem II i IV etapu edukacyjnego”

- Program lekcji etyki autorstwa Magdaleny Środy. Dopuszczony do użytku przez MEN pod numerem DKW-4014-3/00.

Podczas zajęć z etyki nacisk kładziony jest nie tyle na opanowanie pewnych teoretycznych zagadnień, a więc na przyswajanie wiedzy dotyczącej określonej tematyki, ile na umiejętność właściwego nazywania problemów i zjawisk związanych z moralnością. Zasadniczym celem etyki w szkole podstawowej jest budzenie i rozwijanie refleksyjności, wrażliwości ucznia oraz kształtowanie postawy szacunku, otwartości, współdziałania i odpowiedzialności.

Treści nauczania (wybrane zagadnienia):

➤ Elementy etyki ogólnej.

Uczeń:

- rozpoznaje i nazywa wybrane emocje oraz uczucia: radość, smutek, strach, wstręt, zdziwienie, gniew, akceptacja, duma, miłość, nienawiść, przyjemność, przykrość, poczucie szczęścia, poczucie wstydu, poczucie winy, zazdrość,
- posługuje się nazwami emocji i uczuć do opisywania przeżyć własnych oraz przeżyć innych osób w kontekście różnych doświadczeń moralnych;

wykorzystuje te pojęcia do charakteryzowania przeżyć, działań i postaw bohaterów powieści, opowiadań, filmów, spektakli teatralnych, gier komputerowych,

- zna i objaśnia podstawowe pojęcia związane z oceną moralną: dobro, zło, wartość, sumienie, wzór, autorytet, odpowiedzialność, godność, prawa człowieka, natura ludzka, prawda, szczęście,
  - analizuje klasyczne pytanie etyczne: „Jak należy (dobrze) żyć?”;
  - wyjaśnia różnice między etyką a moralnością;
  - wymienia główne czynniki ograniczające świadomość i dobrowolność ludzkich działań;
  - wyjaśnia, czym jest zasada (norma, reguła) moralna i podaje przykłady zasad (norm, reguł) moralnych;
  - wyjaśnia związek między dobrem (wartością), jakim jest życie, a normą moralną: „Nie należy zabijać”; wyjaśnia, co to znaczy, że życie jest dobrem fundamentalnym;
  - wyjaśnia czym jest bioetyka; podaje przykłady problemów bioetycznych oraz przedstawia własne stanowisko w wybranych kwestiach bioetycznych;
- Człowiek wobec innych ludzi.

Uczeń:

- podaje przykłady okazywania szacunku wobec rodziców, nauczycieli, koleżanek i kolegów oraz innych ludzi – dorosłych i dzieci;
- uzasadnia, dlaczego należy okazywać szacunek innym osobom;
- okazuje szacunek innym osobom;
- wie, że w szczególny sposób należy okazywać szacunek i wyrozumiałość osobom starszym (seniorom), słabszym, potrzebującym pomocy;
- wyjaśnia, co to znaczy, że rodzina jest dobrem wspólnym;
- podaje przykłady działań będących realizacją dobra wspólnego rodziny;
- wie, że współcześnie funkcjonują różne modele małżeństwa i rodziny;
- wyjaśnia, co to znaczy, że klasa jest dobrem wspólnym;

- podaje przykłady działań będących realizacją dobra wspólnego klasy,
- angażuje się we wspólne działania realizowane przez koleżanki i kolegów z klasy.
- wyjaśnia, co to znaczy, że ojczyzna jest dobrem wspólnym:
- podaje przykłady działań będących realizacją dobra wspólnego ojczyzny,
- wyjaśnia różnicę między patriotyzmem a szowinizmem,
- zna i omawia faktyczne (historyczne) przykłady postaw patriotycznych,
- podaje przykłady instytucji demokratycznych; wyjaśnia, dlaczego demokracja jest modelowym ustrojem politycznym,
- wyjaśnia, czym jest społeczeństwo obywatelskie, i podaje przykłady postaw obywatelskich;
- wie, że ludzie reprezentujący różne kultury mogą wyznawać różne wartości i przekonania moralne; wyjaśnia, czym jest wielokulturowość;
- wyjaśnia, czym jest „Powszechna Deklaracja Praw Człowieka”; rozważa wybrane zapisy tego dokumentu;
- ma świadomość, że są miejsca na świecie, gdzie podstawowe prawa człowieka nie są respektowane;
- wie, że konflikty są jednym z elementów życia społecznego, potrafi rozwiązywać konflikty (np. w szkole, w domu) nie uciekając się do przemocy;
- rozpoznaje i charakteryzuje różne przejawy przemocy; wyjaśnia pojęcie cyberprzemocy;
- zna i wyjaśnia formułę zasady miłości osoby (bliźniego) oraz posługuje się tą zasadą do rozstrzygnięcia wybranych problemów moralnych;
- zna i wyjaśnia formułę zasady sprawiedliwości oraz posługuje się tą zasadą do rozstrzygnięcia wybranych problemów moralnych;
- wyjaśnia, na czym polega zasada fair play;
- wie, że kłamstwo – tak w wymiarze indywidualnym, jak i społecznym – jest jednym z najbardziej rozpowszechnionych przejawów zła moralnego; analizuje problem kłamstwa i formułuje ocenę moralną dotyczącą kłamstwa;

- objaśnia, czym jest szacunek, przyjaźń, życzliwość, altruizm, troska, bezinteresowność, wolontariat, koleżeństwo, wdzięczność, współczucie, empatia, zaufanie, nietykalność osobista, tolerancja, dobro wspólne, naród, współdziałanie, sprawiedliwość, praworządność, solidarność, patriotyzm, bohaterstwo;

➤ Człowiek wobec siebie.

Uczeń:

- wyjaśnia, co to znaczy być osobą; objaśnia pojęcie godności człowieka;
- wie, że ze względu na swoją wartość – osobową godność – jest równie wartościowym człowiekiem jak inni ludzie;
- zna i rozwija swoje zalety, rozpoznaje i eliminuje swoje wady;
- zna swoje podstawowe prawa i obowiązki (ucznia, dziecka) oraz wypełnia własne obowiązki;
- wyjaśnia, dlaczego należy odnosić się z szacunkiem do własnego ciała; podaje przykłady działań, które są wyrazem troski o własne zdrowie i życie;
- wyjaśnia czym jest sumienie i jaką pełni rolę w życiu człowieka;
- wyjaśnia, na czym polega autonomia człowieka, podaje przykłady działań i postaw autonomicznych i nieautonomicznych;
- wyjaśnia, czym jest sens życia, uczciwość, roztropność, umiarkowanie, męstwo, honor; prywatność, asertywność, prawdomówność.

➤ Człowiek wobec przyrody.

Uczeń:

- wyjaśnia, co to znaczy, że przyroda jest dobrem (wartością);
- jest świadomy, że przyroda jest dobrem, które należy chronić i uzasadnia potrzebę ochrony przyrody;
- podaje przykłady właściwego korzystania z dobrodziejstw przyrody;
- wie, jak można chronić przyrodę, i angażuje się w działania na rzecz ochrony przyrody;

- wyjaśnia, dlaczego nie należy traktować zwierząt w okrutny sposób;
- podaje przykłady właściwego traktowania zwierząt.

➤ Człowiek a świat jego wytworów.

Uczeń:

- dba o przedmioty będące jego prywatną własnością, własnością innych oraz będące własnością publiczną;
- potrafi podzielić się z innymi tym, co jest jego własnością;
- dostrzega i wyjaśnia związek między uczeniem się a wykonywaną pracą; wyjaśnia znaczenie pracy zarobkowej;
- podejmuje namysł nad problemem własności intelektualnej; wyjaśnia czym jest plagiat oraz formułuje ocenę moralną dotyczącą plagiatu;
- podaje przykłady właściwego i niewłaściwego wykorzystywania nowoczesnych technologii informacyjnych;
- jest świadomy, że postęp cywilizacyjny dokonuje się dzięki wiedzy; wyjaśnia, dlaczego wiedza jest dobrem (wartością);

➤ Człowiek wobec Boga (Sacrum).

Uczeń:

- wie, że są ludzie wierzący w istnienie Boga i ludzie niewierzący w istnienie Boga;
- wie, że dla ludzi wierzących Bóg jest najwyższym dobrem (wartością) i źródłem prawa moralnego;
- wyjaśnia, czym są wartości chrześcijańskie, objaśnia ich uniwersalne znaczenie;
- wie, czym jest moralność świecka (laicka);
- uzasadnia, dlaczego należy okazywać szacunek zarówno ludziom wierzącym, jak i niewierzącym;

➤ Elementy historii etyki (wybrane zagadnienia).

Uczeń:

- wyjaśnia, dlaczego Sokrates jest uznawany za ojca etyki;
- wyjaśnia pogląd etyczny nazywany hedonizmem; zna argumentację zwolenników i przeciwników hedonizmu;
- charakteryzuje stoicki ideał mędrca; wyjaśnia, na czym polega idea życia zgodnego z naturą;
- zna i rozumie pojęcie prawa naturalnego, wyjaśnia pojęcie sumienia; charakteryzuje cnoty kardynalne: roztropność, sprawiedliwość, umiarkowanie, męstwo;
- odwołując się do poglądów etycznych Tadeusza Kotarbińskiego, wyjaśnia ideę etyki niezależnej; objaśnia pojęcia: spolegliwy opiekun, oczywistość serca;
- odwołując się do poglądów etycznych Karola Wojtyły, rekonstruuje personalistyczne rozumienie miłości;